

Niels Bastian Kristensen, Videncentret for Landbrug, Kvææg

Mer mjölk och sundare

>> Vad är nytt med kompakt fullfoder?

Konceptet kompakt fullfoder går stick i stäv med den bild vi haft de senaste 30 åren av hur fullfoder ska se ut. Man har sagt att fullfoder ska vara lätt och luftigt. Ju mer struktur och tuggtid - desto bättre, har vi fått lära oss. Mer varför? Det finns inga vetenskapliga belägg för detta. Forskningen visar att kor är mycket känsliga för foderbyte. Men någon dokumentation för att tuggtiden har den stora effekt på vomiljön som den har blivit tilldelad, det finns inte.

>> Farligt utan struktur?

Många skakar på huvudet när de först hör talas om konceptet - och man menar att det är att spela roulette med kornas hälsa. Men trots att flera besättningar använt konceptet under ett antal år har man inte sett en enda löpmagsomvridning, inga vomförsurningar, inget tapp i fetthalt och inga sulblödning eller några svullna hasor. Tvärtom. Det är inte struktur, eller brist på struktur som är nyckeln här. Det är vad den enskilda kon äter, och huruvida hon sorterar.

>> Kompakt fullfoder – vad är det?

Det centrala med kompakt fullfoder är att åstadkomma en blandning som korna inte kan sortera. Konceptet ändrar inte själva foderstateten, utan hur man blandar den. Med kompakt fullfoder uppnår man det basala kravet att varje enskild ko äter samma foder, i varje tugga. Inom konceptet ligger också fokus på att det verkligen finns konstant tillgång till foder på foderbordet, 24 timmar om dygnet. Om det inte ligger kvar ca 2 % foderrester, så har den utfodrade mängden varit för liten.

Detta är idén bakom konceptet: När korna vant sig vid att det alltid finns gott om foder av god kvalitet, får man en lugnare miljö i stallet. Även de svaga korna får på detta sätt den fodermängd de behöver för att prestera på topp. Men det är inte bara mängden foder som ligger kvar som är viktig. Foderresterna ska se ut som det foder som man utfodrade med. I annat fall har korna sorterat, och blandningen har inte varit tillräckligt bra.

>> Hur ska kompakt fullfoder se ut?

Kor är skickliga på att sortera. Det ska man komma ihåg när man gör sin blandning. Den erfarenhet jag har är att det är näst intill omöjligt att lyckas med att få alla kor att äta samma foder då utfodringen består av inhomogena blandningar med mycket struktur som idag är vanliga. Det beror på att många kor försöker undvika dessa ingredienser. Finns det möjlighet - kommer kor att sortera. Ett typiskt exempel är mixer där smul eller pellets kan skakas ur blandningen som sedan äts nerifrån.

I stället vill man ha en blandning som håller fast partiklarna. De enskilda fodermedlen ska liksom "försvinna" in i blandningen. Blandningen ska vara tung och fuktig och kraftfoderpartiklarna ska klibba fast.

För att lyckas med det måste grovfodrets strålängd anpassas och strået bearbetas så att dess uppluckring påverkas. Att korna äter fodret uppiifrån och ner utan att göra gropar i det, är ett bra tecken. En sådan blandning leder till att djuren får samma foder hela tiden. Men den gör sig inte själv.

Med kompakt fullfoder äter korna uppifrån och ner.

or med kompakt fullfoder

Blanda kompakt fullfoder

Grunden för kompakt fullfoder: Lägg kraftfodret i blöt, helst över natten. Hur mycket vatten som ska tillsättas måste anpassas efter den aktuella blandningen. Men utgå från lika delar pelleterat foder och vatten. Behöver man, justerar man efterhand.

Efter att vallfodret tillsatts blandar man i 20 minuter. Majsensilaget tillsätts och allting blandas ytterligare 15 minuter. Konceptet är utvecklat i Danmark och det kan hända att det måste anpassa något utifrån svenska foderstater som ofta har ett annat förhållande mellan vall och majs. Även typen av blandare påverkar hur länge fodret behöver ligga i blöt, samt vad den optimala blandningstiden är.

Foderblandaren

Oavsett om målet är kompakt fullfoder eller inte, ska man vara uppmärksam på om blandaren man använder verkligen blandar fodret tillräckligt väl. Titta ner och försäkra dig om att allt foder verkligen blandas. Många blandare har svaga punkter - exempelvis längs sidorna eller vid kanterna där fodret ofta näst intill står helt still, utan att blandas. Det kan krävas en viss justering av blandaren som t.ex. extra knivar. Lägg till en rutin att regelbundet följa upp hur blandaren blandar och hur det blandade fodret ser ut.

Mer mjölk med kompakt fullfoder

Resultat från 11 besättningar som följdes före och efter optimering av foderblandningen och utfodringen visade att mjölkavkastningen ökade med i genomsnitt ca 5 % eller 1,5 kg ECM under den första månaden efter att konceptet kompakt fullfoder hade införts. Dessutom uppnåddes en 4-5 % förbättring i energiutnyttjandet. Många vittnar också om jämnare hull på korna och en lugnare miljö i stallen.

Bättre hälsa

Mjölkavkastning är lätt att mäta, det är svårare med hälsan. Det är därför ännu för tidigt att sätta några siffror på de hälsoförbättringar som förväntas komma i och med kompakt fullfoder. Vad vi dock redan har sett i många av besättningarna är att korna spenderar mindre tid vid foderbordet som en följd av att de inte kan sortera fodret. När de tillbringar mindre tid vid foderbordet får de mer tid över till vila, vilket avlastar klövarna. Detta är något vi ska studera vidare, men resultaten ser lovande ut.

» Ligger det 1 500 kg ECM och väntar i kompakt fullfoder?

Det är inte kompaktheten i sig som ger mer mjölk. Men en homogen blandning är en förutsättning för framtidens mjölkproduktion. Om det inte är samma blandning som den enskilda kon äter som den som man optimerat, är det svårt att effektivisera utfodringen. Därför är kompakt fullfoder inte lösningen, utan förutsättningen för att lyckas med en lönsam produktionsökning.

Projektet med kompakt fullfoder har som sagt varit igång i ett par år. Det är förmodligen en lång resa vi har startat i och med det här, men intresset från de danska lantbrukarna är stort och hittills går det över alla förväntningar.

Mmm... Muum!
Kompakt fullfoder!

